

Posudek bakalářské práce Andrey Benešové

Diagnostikování verbálních schopností dětí pohledem lingvistiky

Bakalářská práce Andrey Benešové se zabývá testy zaměřenými na testování jazykových schopností, které jsou součástí vybraných inteligenčních testů určených pro děti do 12 let věku. V teoretické části autorka vymezuje základní pojmy související s tématem práce, jako je např. inteligence či schopnost, shrnuje poznatky o vývoji jazyka a jeho vybraných rovin u dětí, ale zařazuje např. i stručný přehled aktivit, které jsou doporučovány pro podporu rozvoje řeči dětí určitého věku a které zároveň typově korespondují s některými testovými úlohami, a zmiňuje i specifika psychologického vyšetřování dětí. Jádrem práce je popis a hodnocení relevantních testů, které jsou součástí Analytického inteligenčního testu, Kaufmanovy hodnotící baterie pro děti, Váňova inteligenčního testu a Wechslerovy inteligenční škály pro děti. Výklad doplňuje příloha s ukázkami testových úloh.

Autorce se podařilo zvolit velmi zajímavé téma, které bylo v české lingvistice a psycholingvistice dosud opomíjeno a které je z lingvistického úhlu pohledu rozhodně inspirativní; podařilo se jí pro práci získat i materiál, který není snadno dostupný (psychologické testy jsou běžně přístupné jen psychologům).

Práce také dospívá k zajímavým výsledkům. Ukazuje totiž, jak se v testech, o nichž autoři uvádějí, že jsou zaměřeny na jazyk, ale které sestavovali ne-lingvisté, odráží např. představa autorů o jazyce, jeho složkách či rovinách. Na obecnější rovině naznačuje, co pro autory může znamenat „znát“ jazyk či disponovat jazykovými schopnostmi, popř. jak podle autorů souvisí jazykové schopnosti se schopnostmi jinými, nejazykovými, a zda je možné vést hranici mezi nimi. Autorka při popisu a hodnocení u řady analyzovaných testů myslím přesvědčivě ukazuje, že testovat tak komplexní jevy, jako jsou jazykové schopnosti, a činit tak způsobem, který je z praktického hlediska testu a jeho vyhodnocování přijatelný, není snadné. Autoři se proto s tímto úkolem vypořádávají různě – obvyklým řešením je omezení testovaných jazykových schopností jen na jistou (a to relativně úzkou) výseč, ale zároveň je časté i rozšíření testovaných schopností o schopnosti nejazykové, o všeobecný přehled, mimojazykové vědomosti atp. K přednostem práce tak patří i to, že podněcuje k řadě otázek. Autorka sama (např. s. 52) formuluje jednu ze základních – zda je možné na základě testování dílčí schopnosti (a případně jaké) posuzovat jazykové schopnosti jako celek. Ptát se však můžeme např. i na to, zda a jak by bylo možné jazykové schopnosti zkoumat (testovat) komplexněji; zda to, co testy testují, jsou jazykové schopnosti; zda některé uvedené testy

označovat jako primárně zaměřené na jazykové schopnosti; zda by se na vytváření podobných testů měli podílet i lingvisté a jaký by případně mohl být jejich přínos atd. Autorka také pěkně ukazuje (např. s. 46), že některé testy jsou sice zaměřeny na jisté schopnosti, ale testování při nich uplatní i řadu schopností dalších, např. pragmatických, které s jazykem také souvisejí, ale které autoři explicitně testovat nezamýšlejí.

Kladně hodnotím i to, že autorka zvládla práci s odbornou literaturou nejen lingvistickou, ale i psychologickou, a že ve výkladu vhodně odděluje a zároveň porovnává přístupy obou oborů např. k jazykovým rovinám a dalším jevům. Také dokázala vhodně zvolit rozsah i hloubku teoretické části, takže obsahuje potřebné teoretické zázemí pro vlastní analýzu, ale zároveň není nadbytečně rozsáhlá (k čemuž by některá témata, jako je např. shrnutí problematiky osvojování jazyka dítětem, mohla svádět). Popis testů je pečlivý, srozumitelný a vhodně uspořádaný a jejich hodnocení je tvořivě pojato ze dvou úhlů pohledu – lingvistického (který je těžištěm práce) a psychologického. Analýzu testů z lingvistického hlediska by bylo možné ještě prohlubovat, ale autorkou zvolený rozsah pokládám pro bakalářskou práci za přijatelný.

Výklad je přehledně strukturován, text je dobře formulován a obsahuje jen minimum nedostatků stylizačních (např. termín pojem na s. 30), pravopisných či souvisejících se závěrečnou redakcí textu.

Práce rozhodně splňuje požadavky kladené na práce bakalářské, ráda ji doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení výborně.

Praha, 30. 5. 2013

PhDr. Lucie Saicová Římalová, Ph.D.
vedoucí bakalářské práce